

*Augustin Zegrean**

*Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin Sayın Başkanı,
Saygıdeğer panel üyeleri,
Anayasa Mahkemelerinin değerli yargıçları,
Bayanlar ve baylar,*

Romanya Anayasa Mahkemesi adına, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin 50. kuruluş yıldönümü münasebetiyle size tebriklerimi sunmaktan onur duyuyorum. Bu yıldönümü, anayasa ilkelerinin üstünlüğünü hayata geçirmek amacıyla faaliyette bulunan bu kurum için büyük anlam taşımaktadır.

1962'de kurulan Türkiye Cumhuriyet Anayasa Mahkemesi, ülkenin toplumsal yaşamında anayasal değerlerin üstünlüğünü temin eden bir kurum olarak, ülkenizin demokratik dönüşümünün bir sembolü olarak kendini göstermiştir.

Yıllar içinde Mahkemeniz görevini başarıyla yerine getirmiş olup, şimdi de tamamen hak edilmiş bir otoriteye sahiptir.

Bu sebeple, hukuk ve adalet hizmetinde uzun ve zengin bir ömür dileyerek -ki bundan hiç kuşku yok- bu takdire şayan yıldönümü münasebetiyle Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'ni selamlıyorum!

Bugün katılmaktan şeref duyduğumuz sempozyumun teması olan 21. yüzyıldaki hak ve özgürlük hareketleri meselesi, anayasa hukuku alanındaki uzmanları ama aynı zamanda siyasetçileri de ilgilendirmesi gereken önemli bir konudur.

* Romanya Anayasa Mahkemesi Başkanı

21. yüzyılda halihazırda tanınmış bulunan temel haklar hakkında konuşmaya mı devam edeceğiz yoksa toplumun evrimiyle oluşan yeni temel haklar ve özgürlüklerin uluslararası antlaşmalarla tanınmasına mı tanık olacağız? Görülen o ki, insanlar sürekli daha fazlasını istemeye devam edecekler ve bir yandan yeni hak ve özgürlüklerin tanınması diğer yandan da mevcut hak ve özgürlüklerin açıklığa kavuşturulması için karar vericilere baskı uygulayacaklar.

Hem ekonomik hem toplumsal açıdan bir sürü karmaşa ile başlayan bu yüzyılda gerçekten ciddiye alınması gereken bir husus, halihazırda tanınmış bulunan temel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınması sorunudur.

Temel haklarla ilgili ilk güvence, tüm dünyadaki ülkelerin Anayasalarında bu haklardan bahsedilmesidir. Birincisi kadar önemli olan ikinci güvence ise, başlıca işlevi Anayasa'nın gözetilmesini sağlamak ve genel olarak hukukun üstünlüğünü teminat altına almak olan Anayasa Mahkemelerinin varlığıdır.

Romanya Anayasası bu garantilere, "Romanya'da Anayasa'nın üstünlüğünün ve kanunların otoritesinin gözetilmesi zorunludur." şeklindeki Madde 1(5) ile "Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın üstünlüğü ilkesinin güvencesidir." şeklindeki Madde 142(1)'de atıfta bulunur. Temel haklar ve özgürlüklere ise İkinci Bölüm'de yer verir.

Romanya Anayasası'na¹ göre; Devlet, yasama, yürütme ve yargı² kuvvetlerinin ayrılığı ve dengesi ilkesi esas alınarak teşkilatlanır. Anayasa, Anayasa'nın üstünlüğünün gözetilmesi ilkesini de tanır³. Anayasa'nın üstünlüğü ve bağlayıcılığı ilkesinin işlemlerini temin etmek gayesiyle, anayasayı hazırlayanlar, Anayasa'nın üstünlüğünün başka herhangi bir kamu merciinden bağımsız olarak, **siyasi ve hukuki merci** olan Anayasa

¹ 29 Ekim 2003 tarihli 758 sayılı Romanya Resmi Gazetesi I. Bölümünde yayımlanan, 429/2003 Sayılı Romanya Anayasasının Revizyonu hakkındaki Kanunla tadil edilmiş ve ilave yapılmış haliyle; 31 Ekim 2009 tarihli 767 sayılı Romanya Resmi Gazetesi I. Bölümünde, metinler için güncellenmiş isimler ve yeni ardışık sayılarla yeniden yayımlanmış Anayasa metni.

² Anayasa'nın 1(4) maddesi.

³ Anayasa'nın 1(5) maddesi.

Mahkemesi⁴ tarafından garanti edildiğini açıkça belirtmişlerdir. Mahkeme'nin **ikili hukuki niteliği** hem üyelerinin belirlenme usulü hem de görevlerinin niteliğiyle açıklanmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin rolü, Anayasa'nın üstünlüğünü garanti etmek ve vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin etkin biçimde korunması amacı doğrultusunda, anayasada öngörülen denge, işbirliği ve karşılıklı denetim ilişkileri çerçevesinde kamu kurumlarının düzenli işleyişini desteklemektir.

Anayasa yargısının Anayasa'nın üstünlüğünü güvence altına alma amacına yönelik bir dizi teknikten ibaret olduğu fikrinden ve anayasaya uygunluk denetimine tabi olan belgelerin niteliğinden yola çıkıldığında, Romanya Anayasa Mahkemesi'nin başlıca işlevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Anayasa'nın gözetilmesini garanti eder;
- Devlet içinde kuvvetler ayrılığı ve kuvvetler arasında denge ilkeleri ile insan haklarının korunmasını garanti eder;
- Anayasa'yı diğer kanunlara karşı üstün kılmak için kanunların anayasaya uygunluk denetimini yapar;
- Siyasi yaşamda aracı rolü oynar ve siyasi değişim ve dönüşümleri onaylar;
- Muhalefetin görüşlerini etkin biçimde ifade edebilmesini sağlar;
- Bir yandan Anayasa'nın farklı yasal organlar tarafından tek bir biçimde yorumlanmasını sağlarken diğer yandan da toplumsal ve siyasal değişimlere göre Anayasa'yı uyarlar ve Anayasa'nın evrimini teşvik eder. Anayasa Mahkemesi'nin bu işlevi özellikle katı anayasaların karşı karşıya kalabileceği radikal değişimleri önleme konusunda büyük önem taşımaktadır.

Avrupa modeline göre, anayasal yargılama diğer tüm yargılama biçimlerinden ve anayasaya aykırılık meselesi bir davanın diğer boyutlarından ayrılmıştır. Anayasa Mahkemesi özel bir mahkeme olarak anayasaya uygunluk denetimi konusunda uzmanlaşmıştır. Kendisine anayasal yargılama tekeli verilmiştir ve anayasaya uygunluk denetimini başlatabilecek özneler ya siyaset veya kamu mercileri ya da mahkemelerdir. Bazı sistemlerde başvuru doğrudan vatandaşlardan da gelebilir; ancak Romanya'da böyle bir imkan söz konusu değildir.

⁴ Anayasa'nın 142(1) maddesi.

Romanya Anayasa Mahkemesi'nin yetkileri esas olarak Romanya Anayasası'nın 146. maddesi [a) - k) bentleri] ile belirlenmiştir. Anayasa'nın 146. maddesinin "1)" bendi ise Anayasa Mahkemesi hakkında çıkarılacak organik kanun ile Anayasa Mahkemesi'ne Anayasada sayılanların dışında yeni yetkiler verilebileceğini hükme bağlamaktadır. 2003 yılında kabul edilen Romanya Anayasası'nın Revizyonu Hakkında Kanun öncesinde Anayasa Mahkemesi'nin anayasal yetkileri eski Madde 144'ün a)-i) bentleriyle belirlenmişti. Mevcut durumda Anayasa Mahkemesi'nin yetkileri esnek biçimde düzenlenmiş olup gerektiğinde organik kanun aracılığıyla Anayasa Mahkemesi'ne yeni yetkiler tanınması mümkündür. Burada, normalde anayasa ile düzenlenmesi gereken bir alana organik kanun ile müdahale edilebilmesine imkan veren anayasa hükmünün denetim organının (Anayasa Mahkemesi'nin) yetkilerinin denetime tabi organ (parlamento) tarafından belirlenmesi anlamına geldiğini belirtmek gerekir ki bu durum çeşitli soru işaretlerine neden olabilir.

Anayasa Mahkemesi'nin en önemli görevleri, kanunların ve diğer yasama tasarruflarının anayasaya uygunluğu hakkında hüküm vermektir. Diğer yetkiler, Devlet Başkanı kurumu (Romanya Cumhurbaşkanı) ile ilgilidir. 2003'teki Anayasa değişikliği ile getirilen önemli bir yetki, Anayasa Mahkemesi'ne devlet makamları arasındaki anayasal nitelikteki ihtilaflar halinde hakem rolü vermektedir. Mahkeme, aynı rolü bir siyasi partinin tüzük ve faaliyetlerinin anayasaya uygunluğu konusundaki itirazlara ilişkin karar verirken de oynar. Diğer yetkiler, halkoylamalarının yönetimi, uyuşmazlıkların karara bağlanması ve sonuçların tespiti ile vatandaşların yasama inisiyatiflerini kullanma koşullarının karşılanıp karşılanmadığını tahkik etmesi ile ilgilidir.

Hukuk sistemi, hepsi aynı seviyede yerleştirilmiş, düzensiz bir kurallar mozaiği değildir. Normlar arasında, en üstte Anayasa'nın bulunduğu ve normların ancak üstteki normlara uygun olmak koşuluyla hukuki geçerliliğe sahip olabildiği bir hiyerarşi vardır. Bu nedenle hukuk sisteminin piramitsel yapısı, anayasa ile anayasa altı normlar arasındaki hiyerarşiyi yansıtır. Normlar hiyerarşisinde en üst düzeyde yer alan anayasanın bu konumunu güvence altına alma işlevi kurumsal olarak Anayasa Mahkemesi'ne verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu amaçla anayasaya aykırı olan yasama işlemlerini mevzuattan çıkarmaktadır.

Anayasa'nın 20. maddesinin 2. fıkrasındaki özel düzenlemeye göre, temel haklar alanında Romanya'nın taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve antlaşmalar ile ulusal kanunlar arasında çatışma olması halinde, Anayasa veya yerel kanunlar daha elverişli hükümler içermedikçe uluslararası sözleşmeler öncelikli olacaktır. Bu hükümlerle ilgili olarak, "ulusal kanun" kavramının Anayasa'yı kapsayıp kapsamadığı konusu tartışmalıdır. "Uluslararası kanun" kavramı -geniş bir yorumla- hem organik kanunları ve normal kanunları hem de Anayasa'yı kapsar mı yoksa -daha dar bir yorumla- sadece organik kanunları ve normal kanunları mı kapsar? Romanya'daki hukuk doktrini, temel kanunun Romanya hukuk sistemi içinde en üst norm olduğunu ve uluslararası sözleşme ile düzenlenen alan ne olursa olsun anayasanın meşruiyetinin bir uluslararası sözleşme üzerinden dolaylı olarak da olsa sorgulanamayacağını dikkate alarak ikinci görüşü desteklemektedir.

Anayasa doktrini, Anayasa'nın 20(1) maddesinde, uluslararası hukuka anayasa hükümlerinin muğlak veya belirsiz olduğu durumlarda bir yorumlama aracı işlevi tanındığını kabul etmektedir. Ancak bu hükmün uluslararası hukuka vatandaşların hak ve özgürlüklerine ilişkin temel düzenlemelere ilişkin olarak daha önemli, tamamlayıcı, değiştirici veya feshedici bir rol tanımadığı konusunda görüş birliği vardır.

Anayasa'nın 20. maddesinin ikinci fıkrası ise uluslararası antlaşmaların Romanya hukuk sistemi içindeki konumundan bahsetmeksizin, bu antlaşmaların ulusal kanunlara göre **uygulama önceliğine** atıf yapar. Anayasa'nın 20(1) maddesi uyarınca, ulusal kanunlar, her durumda ulusal kanunun insan haklarıyla ilgili uluslararası antlaşmalarla uzlaştırılmasını kolaylaştıracak şekilde yorumlanmalıdır; fakat iki koruma düzeyi arasındaki farklılıklar veya uyuşmazlıklar bir uzlaşma bulunmasına imkan vermeyecek boyutta ise uzlaşma arayışından vazgeçilerek normlar arasında bir çatışma olduğu kabul edilir. Madde 20(2), bu çatışmayı çözmek için, uluslararası antlaşmaların ulusal normlara göre uygulama önceliğine sahip olduğu şeklinde bir genel kural koyar. Dönüşümlerin sadece hızlı değil aynı zamanda çarpıcı da olduğu insan hakları alanındaki dinamikler göz önüne alındığında, bu önceliğin otomatik olarak uygulanması uluslararası antlaşma ile öngörülen amaçtan sapma tehlikesini de beraberinde getirebilir. Bu nedenle, Anayasa uluslararası antlaşmaların uygulama önceliğinin ulusal kanunların ya da Romanya Anayasası'nın insan haklarının korunmasına ilişkin daha elverişli

hükümler içermemesi halinde geçerli olduğunu belirten *lex mitior* (lehte kanun) ilkesini kabul etmiştir.

Fakat doktrindeki diğer değerlendirmeleri dikkate alarak, bir ulusal düzenleme ile bir uluslararası düzenleme arasında özellikle insan haklarıyla ilgili olarak bir çatışma çıkması halinde, uluslararası sözleşmelerin uygulama önceliğini sağlama tekelinin Anayasa Mahkemesi'nde olmadığını da belirtmek gerekir. Dolayısıyla 20. madde çerçevesinde, ulusal normların uluslararası normlara aykırılığı halinde -normalde kanunların anayasaya uygunluk denetimi konusunda yetkisi olmayan- genel mahkemeler de uluslararası antlaşmaya aykırı ulusal normu somut uyuşmazlıkta uygulamaktan kaçınılabirler. Bu şekilde, genel mahkemeler temel haklara ilave koruma sağlamak amacıyla uluslararası hukuka doğrudan etki kazandırabilirler.

Bu açıdan, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında sıklıkla, anayasal hükümlerle alakalı olarak ya da sadece uluslararası hukuk ilişkileriyle ilgili olarak, uluslararası antlaşma hükümlerine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarına atıf yapması olumlu bir gelişmedir.⁵

Vatandaşların haklarını garanti etmenin dolaylı bir yolu, Anayasa Mahkemesi'ne devlet makamları arasındaki anayasal ihtilaf halleri için tanınan arabulucu rolünde yatmaktadır. Mahkeme'den üç devlet erkinin "tepesinde" yer alan makamlar arasındaki olası uyuşmazlıklara çözüm bulması beklenmektedir. Genellikle bu uyuşmazlıklar, bir devlet organının başka bir organın yetki alanına müdahalesi şeklinde karşımıza çıkan, kuvvetler ayrılığı ilkesini hedef alan ihlallerle ilgilidir. Anayasal metinlerin sadece **hukuki ihtilafların** (siyasi ihtilafların değil) bu incelemeye tabi tutulabileceğini belirttiği hatırlanmalıdır. Ayrıca Mahkeme diğer türden ihtilafları (örneğin bütçesel veya yalnızca idari nitelikte) değil, sadece **anayasal nitelikteki** ihtilafları çözebilir.

⁵ Anayasa Mahkemesi'nin 208/2000 sayılı kararı buna örnek verilebilir. Bu kararda vergiler ve rüsum alanındaki yargılama prosedürünün öncesindeki idari prosedürün aşırı uzunluğu anayasaya aykırı bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin bu karardaki temel argümanı, idari prosedürün uzun sürmesinin İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunması hakkında Avrupa Sözleşmesi'nin 6. maddesindeki makul süre şartına ve Strazburg mahkemesinin ilgili içtihadına aykırı olmasıdır.

Anayasa Mahkemesi⁶, kamu kurumları arasındaki *anayasal nitelikteki ihtilafı*, “bir veya birkaç kurumun Anayasa’ya göre diğer kamu kurumlarına ait olan yetkileri kullanarak yaptığı eylemler ya da işlemler” veya “bir kurumun Anayasa ile kendisine verilen yetkileri kullanmaktan kaçınması” şeklinde tanımlamıştır. Bir başka deyişle, *anayasal nitelikteki ihtilaf* ya bir kurumun başka bir kurumun yetki alanını ihlal etmesi ya da bir kurumun kendi yetkilerini ihmal etmesi şeklinde karşımıza çıkar.

Anayasa Mahkemesi bir başka kararında⁷ *anayasal nitelikteki ihtilaf* kavramını şu şekilde açıklamıştır: “İki veya daha fazla makam arasındaki anayasal nitelikte bir hukuki ihtilaf Anayasa’da bu makamlara tanınan yetkilerin içeriği ya da sınırları ile ilgili olabilir; yani bunlar, kurumsal bir açmaz yaratabilecek, olumlu ya da olumsuz yetki çatışmalarıdır.”⁸

Anayasa Mahkemesi, 270/2008 sayılı kararlar⁹ anayasal ihtilaflarla ilgili yetkisini genişletecek bir yorum yapmıştır. Anayasa Mahkemesi’ne göre, “Anayasa’nın 146 e) maddesi sadece yetki çatışmalarını değil, devlet makamları arasındaki her türlü olası anayasal ihtilafı çözme yetkisini” Anayasa Mahkemesi’ne vermektedir.¹⁰

Bu ihtilafların gereken şeffaflık ve tarafsızlıkla çözümlenmesi, modern toplumun demokratik değerlerinin güçlenmesi ve gelişmesi için önemlidir. Anayasa Mahkemesi’nin içtihadı, Anayasa’nın üstünlüğüne dayalı olarak,

⁶ 17 Şubat 2005 tarihli 144 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış 53/2005 sayılı Karar.

⁷ 5 Mart 2007 tarihli 169 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış 97/2008 sayılı Karar.

⁸ Anayasa Mahkemesi aynı kararlar, Romanya Hükümeti’nin yasama sürecindeki bir yükümlülüğünü yerine getirmemesinin “kurumsal çıkmaza” neden olacak boyutta olmaması halinde *anayasal nitelikte bir ihtilaf*tan söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Bu örnekte, dava konusu uyuşmazlıkta Yüksek Ulusal Savunma Konseyi’nin görüşünün alınmaması yasama sürecinde “kurumsal açmaza” neden olmadığı için ortada herhangi bir anayasal ihtilaf bulunmadığına hükmedilmiştir.

⁹ 15 Nisan 2008 tarihli 280 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁰ Bu amaçla, Anayasa Mahkemesi Anayasa’nın 109(2) maddesinin bir yorumunu sunmuştur. Zira bu anayasal hükmün farklı biçimlerde yorumlanması Yargıtay Başsavcılığı ile Parlamento (Temsilciler Meclisi ve Senato) arasında anayasal nitelikte bir hukuki ihtilafa neden olmuştur.

temel hakların ve özgürlüklerin idamesi ve korunması için yeni bir alan meydana getirmiştir; bu ise bugün sahip olduğu prestijin haklılığını büyük ölçüde ortaya koymaktadır.

Son olarak, mevzuatlarında bireysel başvuru usulüne yer veren Avrupa devletlerinin insan haklarının korunmasıyla ilgili olumlu deneyimini hatırlatmadan edemeyeceğim. Şurası açık ki, bir Anayasa Mahkemesi hukukun üstünlüğü ilkesinin ve vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunması için başta gelen güvencedir. Bu nedenle pek çok Avrupa anayasasının, özellikle Doğu Avrupa anayasalarının bireysel başvuru konusunda gösterdikleri çekimserlik anayasalarla ulaşılmak istenen amaca kıyasla mantıksız görünmektedir. Bireysel başvuru usulü sosyal, ekonomik veya siyasi haklar alanında vatandaşlarla Anayasa Mahkemeleri arasında bir yakınlaşma sağlamanın yanı sıra Anayasa Mahkemelerini toplumsal gerçeklerle daha uyumlu kararlar vermeye sevk edecektir. Bu da anayasa yargısının güvenilirliğini ve meşruiyetini güçlendirecektir.

Konuşmamı sonlandırırken, Romanya Anayasa Mahkemesi ile Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi arasında, her iki ülkenin edinmiş olduğu deneyimleri paylaşmak suretiyle anayasal değerleri paylaşmamıza imkan verecek bir işbirliğinin güçlendiği bir gelecek göreceğimizi umuyorum.

Sayın Başkan, kendi adıma ve Romanya Anayasa Mahkemesi yargıçları adına, hukukun üstünlüğünün demokratik kurallarını güçlendirmede ve insan haklarının korunması için etkin bir sistem kurmada size bol şanslar diliyorum.

Gelecek için bol şanslar!

*Augustin Zegrean**

*Mister President of the Constitutional Court of the Republic of Turkey,
Honourable members of the panel,
Distinguished judges of the fellow constitutional courts,
Ladies and gentlemen,*

On behalf of the Constitutional Court of Romania, I feel honoured to congratulate you on the occasion of the 50th anniversary of the Constitutional Court of the Republic of Turkey, which has an important signification for the activity of this institution in ensuring the supremacy of the constitutional principles.

Established in 1962, the Constitutional Court of the Republic of Turkey has imposed itself as a symbol of the democratic evolution of your country, as an institution ensuring the supremacy of the constitutional values in the country's social life.

Over the years, your Court has successfully accomplished its mission, now enjoying a well-deserved authority.

Therefore, I hereby salute the Constitutional Court of the Republic of Turkey on the occasion of this commendable anniversary, wishing you a long and rich existence in the service of law and justice, which I do not doubt!

The issue of the movements of rights and freedoms in the 21st century, the theme of the symposium that we are honoured to attend today, is a disturbing matter, that should concern specialists in the field of constitutional law, but also politicians.

It remains to be seen if, in the 21st century, we will continue to speak about the already enshrined rights and freedoms or if, the treaties shall

* Speech of the President of the Constitutional Court of Romania

enshrine other fundamental rights and freedoms generated by the evolution of the society. But mankind will definitely want more and will put pressure on decision makers both for the diversification of these rights and freedoms, and for the clarification of the already existing ones.

An aspect that should be taken really seriously in this century that began with a lot of turmoil, both from the economic and social point of view, is the problem of ensuring the already enshrined rights and freedoms.

A first guarantee is to mention these rights in the Constitutions of countries all around the globe. A second guarantee, as important as the first one, is the existence of constitutional courts, whose main prerogative is to ensure the supremacy of the Constitution, of its observance and of laws in general.

The Romanian Constitution refers to these guarantees in Article 1(5), according to which "*Observance of the Constitution, of its supremacy, and the laws shall be obligatory in Romania*", as well as in Article 142(1), according to which "*The Constitutional Court shall be the guarantor for the supremacy of the Constitution*", while the fundamental rights and freedoms are referred to in Chapter II.

According to the same Constitution of Romania¹, the State shall be organized based on the *principle of the separation and balance of powers - legislative, executive, and judicial*². The Fundamental law also enshrines the *principle of the observance of the Constitution and its supremacy*³. In view of ensuring the functioning of the principle enshrining the supremacy and binding nature of the Constitution, the framers have expressly stipulated that the supremacy of the Constitution was guaranteed by the Constitutional Court⁴, **political and legal authority**, independent of any other public

¹ As amended and supplemented by the Law on Revision of the Constitution of Romania, No. 429/2003, published in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 758 of 29 October 2003; republished, with updated designations and new successive numbers for the texts, in the Official Gazette of Romania, Part I, no. 767 of 31 October 2003.

² Article 1(4) of the Constitution.

³ Article 1(5) of the Constitution.

⁴ Article 142(1) of the Constitution.

authority. **The dual legal nature** of the Court is explained both by the manner of appointment of its members and by the nature of its functions. The role of the Constitutional Court is to guarantee the supremacy of the Constitution and support the proper functioning of the public authorities within the constitutional relations of separation, balance, cooperation and mutual control, in parallel with the legal effective protection of the citizens' fundamental rights and freedoms.

Starting from the idea that constitutional justice consists of a series of techniques that ensure the supremacy of the Constitution, as well as from the nature of the documents that are subject to constitutional review, we can identify several functions of this review:

- it guarantees the observance of the Constitution;
- it guarantees the separation and balance of powers within the State, as well as the protection of human rights;
- it carries out the review of the body of laws in order to make the Constitution prevail over laws;
- it plays the role of mediator in the political life and confirms political changes and alternations;
- it ensures an effective expression of the Opposition;
- it recommends a unitary interpretation of the Constitution at the level of the different legal branches, but it also adapts the Constitution and encourages its evolution, in accordance with the social and political changes, which proves to be useful, especially in the case of rigid constitutions, in preventing changes that might prove to be too brutal.

According to the European pattern, through the provisions of the Constitution, the constitutional litigation is separated from all other forms of litigations and the question of unconstitutionality from the other aspects of a trial, in order to be examined as a preliminary matter; constitutional court is unique, specialized, vested with the monopoly of constitutional litigation, and the subjects that might initiate the constitutional review are either political and public authorities, or courts, and in some systems (not the case of Romania, yet), the referral can come directly from the citizens.

Article 146 of the Constitution of Romania provides for 11 powers [points a)-k)], which form the core competences of the Constitutional Court of Romania, to which we add the possibility set out in Article 146 l) of the

Constitution, according to which the Court's organic law can also establish other prerogatives. Prior to the Law on Revision of the Constitution of Romania, in 2003, the only constitutional prerogatives of the Constitutional Court were those set out by points a)-i) of the former Article 144. Currently, the regulation of the Constitutional Court's prerogatives is flexible, including, where necessary, the possibility to vest the Court with new prerogatives, through its organic law. Naturally, an intervention, through organic law, in a field governed exclusively by the constitutional law, in the sense that the competences of the controlling authority are established by the authority controlled itself, could raise some question marks.

The most important functions of the Constitutional Court concern its adjudication on the constitutionality of laws and other legislative acts. The other prerogatives refer to the institution of the Head of State (the President of Romania). An important prerogative, introduced by the revision of the Constitution in 2003, assigns the Constitutional Court the role of arbitrator in the case of legal disputes of constitutional nature between public authorities. The Court plays the same role when it rules upon challenges referring to the constitutionality of a political party. Other prerogatives concern the fact that it sees to the observance of the procedure for the organization and holding of a referendum, including the confirmation of its return, and that it verifies whether the conditions are met for citizens to exercise their legislative initiative.

The legal system is not an amorphous set of rules, all placed at the same level, but a hierarchy based on the criterion of the legal force of the sources of law, articulated at the top with the supremacy of the Constitution. Therefore, the pyramidal structure of the legal system is determined by the relation between the law and the legislative acts that are subordinated to it, but especially by the regent position of the Constitution, whose supremacy, from the institutional point of view, is ensured by the role of the Constitutional Court of removing from legislation those legislative acts that do not comply with the constitutional provisions.

A particular situation is regulated by Article 20(2) of the Constitution, according to which, in case of inconsistency between the covenants and treaties on fundamental human rights to which Romania is a party, and national law, the international regulations shall prevail except where the Constitution or the

domestic laws include more favourable provisions. The problem identified in relation to this provision was whether the concept of “national law” was used to designate both organic and ordinary laws, and the Constitution, or in a narrower sense, thus including only organic and ordinary laws, and excluding constitutional laws. Based on solid arguments of constitutional and legal nature, the doctrine favoured the second opinion, by considering it a consequence of the fact that the fundamental law enjoys supremacy within the Romanian regulated system, and that its legitimacy cannot be questioned indirectly through treaty ratification, regardless of the field that it regulates.

The constitutional doctrine has constantly identified, in Article 20(1) of the Fundamental law, the reason behind the *interpretative role of international law* in relation to constitutional provisions, whether their meaning was obscure or ambiguous, denying a more important, supplementary, modifying or repealing role concerning the fundamental provisions relating to the rights and freedoms of the citizens.

But the second paragraph of Article 20 in the Constitution refers to the **priority of application** of international regulations compared to internal laws, without mentioning the position of these regulations within the Romanian regulated system. Pursuant to Article 20(1) of the Constitution, internal laws shall be interpreted so as to facilitate the conciliation of the national law with the international regulations relating to human rights in any circumstances, but where discrepancies or mismatches between the two types of protection are irreconcilable, a compromise is not obligatorily sought, but a conflict between norms is recognized. Article 20(2) sets as a general rule for solving this conflict the priority of application of international regulations compared to internal provisions. Considering the dynamics of the field of human rights, where the evolutions are not only fast, but also spectacular, by applying this priority automatically, there is always the risk of distorting the objective pursued by the regulation. This is why the Constitution has enshrined the *lex mitior* principle, stating that the priority of application of international regulations is applicable only if the internal laws or the Romanian Constitution do not include more favorable provisions in relation to the protection of human rights.

But, in compliance with other considerations in the doctrine, we consider that, in the case of a conflict between an internal regulation and an international one, especially in relation to human rights, the Constitutional Court does not hold the monopoly of implementing the principle of the prevalence of international regulations, the constitutional solution on the matter addressing the authorities responsible for the implementation of laws, especially to courts. Thus, we can meaningfully state that Article 20 is directly applicable by courts as well, courts that do not adjudicate on the constitutionality of the internal regulations, but dismiss their application to the legal relations between individuals, while giving preference to the international regulation that might offer a plus of protection to subjective rights.

From this perspective, an optimistic signal is the fact that, in its decisions, the Constitutional Court frequently refers to international provisions and examples from the practice of the European Court of Human Rights, either in relation to constitutional provisions, or exclusively relying upon international legal regulations⁵.

An indirect manner of guaranteeing the rights of the citizens is represented by the Constitutional Court's role of mediator in the case of legal disputes of constitutional nature between public authorities. It should be noted that the Court is addressed for settling disputes by public authorities placed at the "top" of the three State powers. Usually, these conflicts concern breaches of the principle of the separation of powers, referring to interferences by certain authorities in the competence of the one that deems itself to be affected. It should be noted that the constitutional text states that only **legal disputes** (*per a contrario* not political disputes) can be subject to this review. Furthermore, the

⁵ Such an example is the Decision of the Constitutional Court no. 208/2000, ascertaining the unconstitutionality of an administrative procedure, prior to the judicial procedure in the field of taxes and duties, due to an excessive duration of the procedure, and the sole reason behind the Court's reasoning was the requirement of a reasonable time in Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and the relevant case law of the Court in Strasbourg.

Court can settle only disputes **of constitutional nature**, and not any other type of disputes (for example, of budgetary or purely administrative nature).

The Constitutional Court⁶ has stated, in relation to a legal dispute of constitutional nature between public authorities, that it “meant concrete acts or actions by which one or several authorities are assuming powers, prerogatives or competences that, according to the Constitution, belong to other public authorities, or the failure of certain public authorities, by declining their competence or refusing to fulfill certain acts that are part of their obligations.[...]”

The Court⁷ has gone even further by establishing: “a legal dispute of constitutional nature exists between two or more authorities and can concern the content or the scope of their prerogatives as referred to by the Constitution, which means that these are conflicts of competence, either positive or negative, that can generate an institutional impasse”⁸.

By Decision no. 270/2008⁹, the Court has extended the impact of the constitutional provisions, by stating that the content of Article 146 e) of the Constitution “set the Court’s prerogative of settling, on the substance, any legal dispute of constitutional nature between public authorities, and not only conflicts of competence that might arise between them”¹⁰.

⁶ Decision no. 53/2005, published in the Official Gazette no. 144 of 17 February 2005.

⁷ Decision no. 97/2008, published in the Official Gazette no. 169 of 5 March 2007.

⁸ By the same decision, the Court stated that there was no legal dispute of constitutional nature when “the Romanian Government did not fulfill a legal obligation during a legislative process, i.e. it did not fulfill the obligation to request the opinion of the Supreme Council of National Defense concerning the above-mentioned decisions, which did not affect the legislative process, by leading to an institutional impasse”.

⁹ Published in the Official Gazette no. 280 of 15 April 2008.

¹⁰ For this purpose, the Court provided an interpretation of Article 109(2) of the Constitution, since the different interpretations of this constitutional provision themselves had generated a legal dispute of constitutional nature between the Public Ministry – the Prosecutor’s Office attached to the High Court of Cassation and Justice, on the one hand, and the Parliament - the Chamber of Deputies and the Senate, on the other hand.

Settling such disputes with due transparency and impartiality is important for the strengthening and development of the democratic values of the modern society. Or, from this perspective, the case law of the Constitutional Court has created a new field for the upholding and protection of the fundamental rights and freedoms, based on the supremacy of the Constitution, which justifies, to a large extent, the prestige that it enjoys today.

Finally, I cannot help noticing the positive experience in what concerns the protection of human rights of the European states whose legislations include the prerogative of settling unconstitutionality complaints addressed directly to the court. It is obvious that a constitutional court is a capital factor of the prominence of law and protection of the rights and freedoms of a State's citizens. Therefore, the caution that many European Constitutions, especially east European ones, have showed in relation to this type of action seems unjustified compared to the purpose aimed. Besides the direct closeness between the Constitutional Court and the citizen, subject to social, economic or political rights, such a prerogative of the constitutional court would be able to direct its case law in a more faithful manner as concerns the realities of the law within the society.

In conclusion, I hope that we will see a future strengthening of the cooperation between the Constitutional Court of Romania and the Constitutional Court of the Republic of Turkey, in a way that would allow us to share constitutional values by sharing the experience accumulated by each country.

Mister President, on behalf of myself and on behalf of the judges of the Constitutional Court of Romania, I wish you good luck in strengthening the democratic standards of the rule of law and an effective system for the protection of human rights. Good luck for the future!